

POKRYWAĆ (110) *vb impf*

o oraz a jasne.

inf pokrywać (22). ◇ *praes 1 sg* pokrywam (2). ◇ *3 sg* pokrywá (34). ◇ *1 pl* pokrywamy (2). ◇ *3 pl* pokrywają (13). ◇ *praet 3 sg m* pokrywał (8). *f* pokrywała (1). ◇ *3 pl m pers* pokrywali (3). *subst* pokrywały (2). ◇ *fut 3 sg m* będzie pokrywał (1). ◇ *imp [3 sg niechaj pokrywá.]* ◇ *1 pl* pokryw(a)jemy (1). ◇ *con 3 sg m* by pokrywał (3). *n* by pokrywało (1). ◇ *3 pl m pers* by pokrywali (1). *subst* by pokrywały (2). ◇ *con praet 3 sg m* by był pokrywał (1). ◇ *part praes act* pokrywając (13).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XIX w.

1. *Okrywać, nakrywać, przykrywać; operire PolAnt, Cn; adoperire, consternere, contegere, cooperire, insternere, integere, obtegere, operculare, pertegere, supercontegere, superintegere, supersternere, supertegere, sternere, tegere, velare Cn [kogo (7), co (28)] (35) :*

A. *Kłaść na czymś warstwę czegoś [w zasadzie z podmiotem osobowym; w tym: czym (16)] (21) :*

Przen (7) : Wtora ieft/ tychże lámých odmiennie y niezgodne y nieuštáwiczne písmá/ ktorzy iedno ten fundámnt gliniány/ iedni fúli/ á drudzy mięfzáli/ á trzeći nim on włáfný pokrywáli *CzechEp* 235.

Fraza: »[czego] język nie pokrywa« = *czegoś nie można wyrazić (1):* Ztądże mi roście rádość ofobliwa Serdeczna/ którýy język nie pokrywa *KochPs* 20.

a) *Umacniać, utwierdzać, potwierdzać (3) :* ABowiem pátrż ná ony pogańfkie krole/ y ná ine zacne á sławne ludzi/ iáko łtany fwe vmieli nadobnemi cnotámi fweimi pokrywác *RejZwierc* 52, A6, 52.

b) *O wcieleniu Chrystusa (2) :* Ale iżby [*Chrystus*] tylko poštáwé miał człowięczá: ktoráby pokrywał bołtwo fwoie: [...] nie twierdzi. *CzechEp* 143, 205.

a. *Kłaść na czymś tkaninę (2) :* Na tełtámencie fwmj polecał ábj go pogrzebli wkościele/ áni ie^{go} ciáła cżjm drogim niepokrywáli. *SkarŻyw* 119.

W przeciwstawieniu: »pokrywać ... objawić i ukazać« (1): Syn iego Chám widząc to: nie wczcił oycá fwego/ á niepokrywáiąc fromoty iego/ iefzczę iá obiáwić y vkázác inney bráćiey śmiał. *SkarŻyw* 271.

b. *Przykrywać odzieżą lub czymś ją zastępującym: odziewać, ubierać kogoś a. ubierać się (5) :*

Zwroty: »ciało pokrywać« (1): Co nie dla tego wczynił Páweł S. żeby o przykrycie ciáła fwego/ (ktore ták wiele lát/ plecioną z palm rogożá/ pokrywał) łtáránie miał *SkarŻyw* 51.

»(ciała) nagość pokrywać« (2): Ieflibyś od bliźniego twego wzięł odzienie w záłtawie/ wroc mu ie przed fłońcem záchodu: ábowiem tho tylko ma iedno/ ktorým ciáła fwego nágość pokrywa *KuczbKat* 330; *CzechRozm* 89.

Przen (2) :

Zwroty: »pokrywać płaszczem ([a. płaszczykiem])« = *nadawać lepsze pozory [cf znacz. 3.A.a.] [szyk zmienny] (1):* owa káżdi y chwali/ y gáni káždą rzecz/ wedle fwego zdánia/ pokrywáiąc záwdy przywárę/ płáfczem cnothy *GórnDworz* D; [ABowiem niektorzy tym płáfczykiem pokrywáią lichwę fwoię/ gdy chcąc żeby im od pieniędzy płacono/ Kontrákt taki fłowy tylko: á nie rzeczą łamą czynią. *ŚmigłLichwa* 46].

»swoim płaszczem pokrywać« = *brać pod swoją opiekę (1):* Naydą fie/ króm wątpienia/ wielowładny pánie/ Którým ku twéy ozdobie wymowy dołtánie: [...] Siłá ich fwoim płáfczem możefz ty pokrywác. *KochFrag* 42.

c. Zasłaniać, zakrywać (6) :

pokrywać od czego (2): Orzeł go [św. Medarda] od dełzdzu pokrywał. *SkarŻyw* 527 marg, 527.

Szereg: »zasłaniać i pokrywać« (1): bo gdy pochwili ługę poń [św. Medarda] oćiec ná obiad go przyzywáiąc połłał/ á dełzdź był: widział ługá wielkiego nád nim orłá/ á on go od dźdźu záłłánia y pokrywa. *SkarŻyw* 527.

Przen (4) : Nędzny hándlownik tho ná łwecie bywa/ Co łwięta cnotę łzaleńłtwem pokrywa. *RejZwierc* 214v.

Zwroty: »oczy pokrywać« (1): Gdy im [braciom] powiem iżem Iozeph Odmieni łie nie iednemu z przełtrachu połława Bo ći mułżá w záłłóci czałow łwych wżywać A włtydem międu ludźmi oczy łwe pokrywać *RejJóz* O5v.

»oczy psiná pokrywać« = *stracić, odkładać na bok wstyd* (1): A inłzey žádney pociechy nád tę áni naydziełz/ áni wymyłłiłz/ iedno gdy będzie myłł záwżdy [...] nadobnemi cnotámi y pocżćiwolćiami ozdobia/ [...] á iáłne oczy ma ná wżytki łtrony/ á nigdziey ich psiná nie pokrywa. *RejZwierc* 114v.

a) Nadawać czemuś skromniejsze pozory (1) : A Bożka Duchá ś. náuká/ máiąc rzeczy bárzo wielkie [...] / o łłowá nie dba/ y owłzem prołłá y nizką wymowá wielkość y máiełtat prawdy łwey pokrywa *SkarKaz* 122a.

d. Grzebać, chować zmarłych (1) :

Zwrot: »ciała [czyje] pokrywać« (1): Pogrzeb też wczciwy ielł iedná nam poćiechá nád vmárłemi náłżemi/ gdy ćiałá ich ze czćią pokrywamy *SkarKaz* 386a.

B. Być tym, co pokrywa, leżeć na czymś warstwą [z podmiotem nieosobowym] (14) :

Przen (2) : pokrywał włtyd oblicze moię. *BudBib Ps* 68/7; O Bożé/ co tu złęgo té łzy pokrywáią Dobréy pánięy *GórnTroas* 61.

a. Być odzieniem (2) : Pierwey łámodźiałki boki náłze pokrywáiły: á teraz áxámity y iedwabie. *SkarKazSej* 666b.

Przen: *Zdobić* (1) : Tá dobroć pięknie kádego pokrywa/ Ktora przy cnoćie s przyrodzenia bywa. *RejZwierc* 222.

b. Przysypywać; przen (3) : Iż przydą thy czáły iż łie zyáwi niewiáłtá kthorą teraz zyemiá pokrywa/ y okaże łie łyn moy Iezus *RejPos* 101v, 150, 271.

c. Zalewać, oblewać (2) : A iżby źiemie niezátapiáły wody/ zámierzył ym kres/ ktego przełłąpić niemogá/ żeby łie niewracáły áni pokrywáiły źiemie. *KuczbKat* 20.

W porównaniu (1): poniewáłz nápełnioná będzie źiemia znáiomolci Páńłkiey/ iáko morze wodámi/ ktore włzyłtko pokrywáią. *CzechRozm* 113v.

d. Spowijać, ogarniać (5) : *RejWiz* 176; Táł [w niebie] dnia włtáwicznego nocne cięłnołci nie pokrywáią: táł niebiełkie páłace/ mgłá y chmurámi nigdy nie záchodzą *LatHar* 597.

pokrywać czym (1): O naiáłniewyłży domu łwiáłłóci/ ktego noc cięłnołciámi nie pokrywa *LatHar* 600.

W porównaniu (2): Y przyćiągnielłz przećiw ludowi memu Izráelłkiemu/ iáko obłok kthory pokrywa źiemie *BibRadz Ez* 38/16; *BudBib Ez* 38/15.

2. *Powodować, żeby ktoś czegoś nie widział, ukrywać coś, chować [kogo (1), co (4)] (5)* : ieliby ku włowieniu szátána/ iákiego ofzukánia było potrzebá: tedyć by więcej potrzebá było pokrywác/ człóweká nášienia niewieście⁸⁰/ żeby go szátan nie poznał *CzechEp* 204.

Przen (4) : Nie vmiał Páweł s. tych praktyk Włofkich mátki Rzymfkiey/ która miłternie swoie towáry pokrywác zwykła. *NiemObr* 87.

pokrywać czym (2): oni [szafarze prawdy Pańskiej] tey świętey światłości nie pokrywáią naczyniem ciemnym dziwnych á omylnych wymyśłow swoich *RejPos* 338v, 338 marg.

Zwrot: »zasłoną pokrywác« (1): by człówek ciáła nie miał/ tedyby mu był Pan Bog ony dobrá [tj. sakramenty]/ gołe podał/ żadną zaślóną ich niepokrywáiąc *KuczbKat* 110.

3. *Nie dopuszczać, żeby ktoś się o czymś dowiedział, skrywać coś, zachowywać w tajemnicy; maskować; udawać coś; simulare Calep, Cn; operire PolAnt; assimilare, condere, dissimulare, obscure ferre, obtendere, obumbrare, obvolvere, occultare, palliare, praetendere, praetextere, simulationem sustinere, tegere, velare Cn [w tym: co (59)] (62)* :

A. Z podmiotem osobowym (61) : *RejJóz* C6v; *RejWiz* 78; TO ten Kmitá bełpieczney/ zázwdy myfli bywał/ Bo nie dawał przyczyny/ by iá był pokrywał. *RejZwierz* 67v; *RejAp* 188; dla tego iá Dworzáninowi rádę/ áby miłość tę/ ktoraby mu oflawę przynieść miála/ co naibárziesy pokrywał. *GórnDworz* Cc5, B, E7v, M5, Z8, Aa5v, Cc; *RejPos* 85v, 257 marg; *Calag* 116a; Wołałem tedy/ Boże litościwy/ Swóy grzech przed tobą obiáwić brzydliwy/ Niechciałem dáléy pokrywác fwéy złości *KochPs* 44; *SkarŻyw* 271 marg, 593; *CzechEp* *3v, 417; iżeć tego nie czynię/ ábych miał árgumentá ftrony przeciwney pokrywác: y owłzem nie tylko to co X.K. mowił przypominam/ ále y [...] *NiemObr* 34, 87; *Paprup* H4; *Calep* 982a; *SarnStat* 613; *GosłCast* 22, 47, 56; [*ZebrzydOdpow* B3v; które [dobrodziejstwa] kto wzięwłzy od niego pokrywa/ á iákoby ich nie wzięwł/ czyni poftawę. *SenekaGórn* 228].

pokrywać czym (9): Abowiem iuz nie może być źkodliwíza rzecz/ iáko gdy kto nadobnemi fárovánemi fłowki á oná Anyellką poftawką pokrywa prawdę święthą *RejZwierz* 83, 241; *CzechEp* 84; wżytkę niezbożność/ y złość Papieżow Rzymfkich/ pochlebcy ich zmyfloną świętobliwością ftołice Rzymfkiey pokrywáią *NiemObr* 156; *KochSz* C2v; *SkarKaz* 155a; *GosłCast* 47; *KlonWor* 62. Cf »milczeniem pokrywác«.

pokrywać przed kim (2): *RejPos* 233; Miałbył łam czego przed nimi táić y pokrywác? *NiemObr* 87.

W przeciwstawieniach: »pokrywác ... ukazowác (a. pokazać) (2), odkryć« (2): Grzełznicy fą/ ktorzy [...] pokrywáią ony márne żywoty swoie/ vkázuiąc po łobie poftawę nabożeńftwa *RejPos* 166v; á iákoż to śmiećie pokrywác/ coście iuz dawno łami wżemu światu odkryli/ y pokazáli? *WujJud* 11.

Zwroty: »chyttrze, kłamliwie, zradnie pokrywác« (1:1:1): *LubPs* O4v marg; Ktory zradnie pokrywa nienawiść [*Operiet se odium in deceptionem*]/ takiego złość będzie iáwna w zebrániu. *BibRadz Prov* 26/26; *SkarŻyw* 389.

»milczeniem pokrywác« (1): rzekły iey fiołtry: Oto małz ogień ná głowie [...] A oná profilá bárzo áby to milczeniem pokrywály. *SkarŻyw* 161.

»pokrywác tajemnice« [szyk zmienny] (3): *RejAp* 128v; iż Pan nie będzie pokrywał przed tobą táiemnic swoich/ á owłzem [...] thobie gi pewnie y otworzy y obiášni. *RejPos* 233; *SkarKaz* 155a.

Szeregi: »taić, (i, a) pokrywać« (3): *RejPos* 257; *NiemObr* 87; Nietáię/ nie pokrywam/ iáwnie zléy roboty. Aby wzyfscy wiedzieli á potym fie ftrzegli *GosłCast* 47.

»zmyśláć i pokrywáć« (2): *CzechEp* 208; Dla czegóz bym ia zmyśláć y pokrywáć miááá Słówkem piéknym niecnótę/ y fárbowáć śmiááá? *GosłCast* 47.

W przén (11) : zetrzy zebranie onych zlófciwych: ktorzy tajemną ftrzelbę zawzdy pokrywaią nad nami aby wczem mogli wízkodzie nas *RejPs* 93v; Iuż y oczy iuż fercze fínadz nie może zetrfać Aby wíeczey tych przypadkow tak pokrywáć miááá *RejJóz* O5; *RejWiz* 2 [2 r.], Dd2; gdyż miłóść pokrywa mnoftwo grzechow. *BudNT* 1.Petr 4/8; *WisznTr* 13; *LatHar* 201; *WujNT* Aaaaa; *GosłCast* 71; [Prozno fię łágodnemi słowki łáfićie/ á kły fwe ktorzych pełno w tey orátiey pokrywáć chcecie. *Respons Hv*].

Zwrot: »w sercu pokrywáć« (1): wielką nienawiść przeciw iemu w fercu pokrywáli. *SkarŻyw* 88.

a. *Nadawáć lepsze pozory, chceć pokazać w lepszym świetle* (1) : A przedlię chociay prawdá dolęże poczćiwa/ Wždy káždy iáko może fwe fpráwy pokrywa. *RejWiz* 2.

b. *Nie wyrażáć czegós w tekście wprost, lecz przy użyciu metafory, symbolu, przypowieści* (2) :

pokrywáć czym przed kim (1): Abowiem niewiernym nigdy niechciał okazać fzczyrey náuki fwoiey/ á zázwdy iá przypowieściámi pokrywáł przed nimi *RejPos* 53.

pokrywáć pod czym (1): ná pilne pytánie Apoštołow fwoich/ [...] przeczby thák pod przypowieściámi pokrywáł ty niefkończone mądrości fwoie/ [...] [*Pan*] tę im odpowiedź dáć raczył *RejPos* 191v.

B. *Z podmiotem nieosobowym* (1) : áby człówiek [...] niedbale iákoś á wrzkomo tego fobie niemáiąc ni zacž wízytko czynił: a thá zmyflona niedbáłość/ ábo [...] nizaczmienie/ żeby vmieiętnóść pokrywáło *GórnDworz* E7.

4. *Uzasadniać cóś złego, tłumaczyć, usprawiedliwiać, czynić wiarygodnym [co]* (3) : Nie dba o mądrą rádę nic fzałony/ Owízem pokrywa fwoie zabobony. *RejZwierc* 215.

pokrywáć kim [= *odwołując się do kogo*] (1): Co wízytko (áby fię nie káždy obaczył) pokrywa fżátánem: iż on kułżąc Páná słowá Bożego wżywał *CzechEp* 108.

pokrywáć czym (1): dzifiefzych [...] czáfów wiele fie niemiernych ludzi [...] náyduie/ ktorzy mieyfćem tym s tey Ewányeliey fwiętey niemierność fwą pokriwáć á bronić iey zwykli *RejPosWstaw* 44.

[*Szereg:* »pokrywáć i farbowáć«: Ktorą náukę niechay on [*Kalwin*] pokrywa y fárbuie iáko chce *BolHist* K8v.]

5. *Wybaczáć, odpuszczáć; w zwrocie: »pokrywáć grzechy, winy«* [*szyk zmienny*] [2:1] (3) : BŁogofłáwieni fá kthorych Pan odpufzczá zlóści/ A iż pokrywa grzechy ich s fwey Boskyey miłóści. *LubPs* H3v; A [*Chrystus*] iáko Pośrzednik náłz iedyny/ pokrywáiąc náłze winy/ chce przez iego zásłużeńie/ byfmy mieli wípomożenie. *ArtKanc* I18.

W połączeniu szeregowym (1): A potym też y Dawidá [...] słowá przywodzi/ o błogofłáwieńftwie człówieká tego/ ktorego fám BÓg grzechy odpufzczá/ pokrywa/ á onych mu nie przyczyta *CzechRozm* 211v.

6. *Rekompensować* [co] (2) : A z rzadką gdy nie trafi/ gdzie chudocnotliwa [żona]/ Tóż tá wżytkie niewczáfy/ chudżiná pokrywa *GosłCast* 46.

pokrywać czym (1): Bowiem [Turcy] swoię nikczemność [prawą pokrywáią/ A o rzeczach boiowych wżytkę pilność máią. *RejZwierc* 242.

Synonimy: 1.**A.b.** *oblekać, odziewać, przyodziewać, ubierać*; **c.** *zasłaniać*; **d.** *chować, grześć*; 2.,3. *przemilczać, taić, zamilczać, zatajać*; **A.a.** *falszować*; 5. *gładzić, oczyścić, odpuszczać, przebaczać, rozgrzeszać, rozwiązać, usprawiedliwiać*.

Formacje współrdzenne cf **KRYĆ**.

Cf **POKRYWAJĄCY, POKRYWANIE, POKRYWANY**

LWil